

Sygn. akt I NWW 72/20

POSTANOWIENIE

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Wiśło

w związku z wnioskiem adwokata M. Ł.
o wyłączenie sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego
od orzekania w sprawie wznowienia postępowania o sygn. akt II DSI 78/19
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 4 listopada 2020 r.

**na podstawie art. 22 § 1 Kodeksu postępowania karnego
zawiesza postępowanie w przedmiocie wniosku o wyłączenie
sędziów Sądu Najwyższego do czasu wydania przez Trybunał
Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w sprawie C-
791/19.**

UZASADNIENIE

Pismem z 8 lutego 2020 r. adwokat M. Ł. (dalej: Skarżący lub Wnioskodawca), działając na podstawie art. 542 § 1 i 3 w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2020, poz. 30 ze zm.; dalej: k.p.k.), wniósł o wznowienie postępowania dyscyplinarnego zakończonego w sprawie II DSI 78/19 postanowieniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., oddalającym jako oczywiście bezzasadną kasację Skarżącego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury w W. z 27 kwietnia 2019 r., sygn. akt WSD-(...), wobec oczywistości zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej przewidzianej w art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., wynikającej już tylko z nienależytej obsady sądu orzekającego.

Ponadto, adwokat M. Ł. wniósł o:

1. wyłączenie od udziału w sprawie rozpoznawania postulowanego wznowienia postępowania wszystkich osób orzekających w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego,

2. przekazanie sprawy na podstawie art. 43 k.p.k. do rozstrzygnięcia w kwestii wznowienia postępowania w trybie art. 544 § 2 k.p.k. Prezesowi Izby Karnej Sądu Najwyższego w celu wyznaczenia składu orzekającego w sprawie spośród należycie umocowanych do orzekania sędziów Sądu Najwyższego z Izby Karnej,

3. wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia.

W odniesieniu do wyłączenia od udziału w sprawie wszystkich osób orzekających w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i o przekazanie sprawy Prezesowi Izby Karnej Sądu Najwyższego, Skarżący stwierdził, że żądania te „w kontekście treści uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r. jawić się muszą jako oczywiście zasadne. Podejmując się samodzielnego rozstrzygnięcia w kwestii postulowanego niniejszą skargą wznowienia postępowania przy świadomości zasadniczych tez uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. każda z osób orzekających w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, już tylko z racji pozostawania w jej składzie, w jednoznaczny sposób uchybiałaby wprost zasadzie *nemo iudex in causa sua*” (s. 3 wniosku). Adwokat M. Ł. stwierdził ponadto, że w okolicznościach sprawy, każda z osób nominowanych do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego – w odniesieniu do postulowanego wznowienia postępowania – podpada zarówno pod kryteria wyłączenia z mocy prawa z art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. (*iudex inhabilis*), jak i na wniosek strony przewidziany w art. 41 § 1 k.p.k. (*iudex suspectus*). Wnioskodawca wskazał, że w wypadku odmowy uznania przez adresatów wniosku o wyłączenie w trybie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. zasadności tego postulatu, stanowczo wnosi on o wyłączenie tychże osób w trybie art. 41 § 1 k.p.k.

Postanowieniem z 5 sierpnia 2020 r., II DO 4/20, Sąd Najwyższy w Izbie Dyscyplinarnej postanowił:

1. wniosek o wyłączenie od orzekania w sprawie wznowienia postępowania o sygn. II DSI 78/19 sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego przekazać celem rozpoznania Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego;

2. nie uwzględnić wniosku o wstrzymanie wykonania orzeczenia.

W odniesieniu do punktu 1 sentencji postanowienia Sąd Najwyższy podniósł, że co prawda Wnioskodawca jako podstawę prawną wniosku o wyłączenie wskazał przepisy art. 40 § 1 pkt 1 oraz art. 41 § 1 k.p.k., jednakże za podstawę swych twierdzeń przyjął tezy wynikające z uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., sygn. BSA-I-4114-1/20, o braku niezawisłości i bezstronności sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Dyscyplinarnej, a także o braku cech niezawisłego sądu, sformułowane w odniesieniu do Izby Dyscyplinarnej. Oznacza to, że zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, rozpoznanie wniosku należy do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825 ze zm., dalej: ustawa o SN) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Przepis art. 26 § 2 ustawy o SN ustanawia zatem właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego we wpadkowym (pomocniczym) postępowaniu w przedmiocie wyłączenia sędziego. Wniosek ten podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach karnych – na zasadach określonych w k.p.k., w tym w szczególności w art. 40- 42 k.p.k. Co istotne, na mocy art. 95n ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1651), w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie do postępowania dyscyplinarnego

stosuje się odpowiednio przepisy: 1) Kodeksu postępowania karnego; 2) rozdziałów I-III Kodeksu karnego.

Co do zasady, podstawą wyłączenia sędziego w sprawie karnej mogą być okoliczności wymienione enumeratywnie w art. 40 k.p.k. albo, jak stanowi art. 41 § 1 k.p.k., okoliczność tego rodzaju, która „mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.”. Przyjmując, że w świetle art. 26 § 2 ustawy o SN brak niezawisłości sędziego lub brak niezależności sądu może stanowić przyczynę uzasadniającą wyłączenie sędziego, trzeba uznać, iż wniosek taki powinien zostać rozpoznany na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. Konieczne jest wobec tego ustalenie, czy brak niezawisłości sędziego lub brak niezależności sądu skutkuje powstaniem wątpliwości co do bezstronności sędziego w konkretnej sprawie, co usprawiedliwiłoby wyłączenie tego sędziego od orzekania.

Przy czym wykładni art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 26 § 2 ustawy o SN należy dokonywać, mając na względzie konieczność zapewnienia skutecznej ochrony prawa strony do rozpoznania konkretnej sprawy przez niezależny i bezstronny sąd, przy pełnym poszanowaniu stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażonego w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sąd Najwyższy. Wykładnia ta powinna umożliwiać kontrolę tego, czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezależności i bezstronności sądu, gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych wolności.

Obecnie przed TSUE toczy się postępowanie w sprawie C-791/19, zainicjowane skargą złożoną 25 października 2019 r. przez Komisję Europejską przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Komisja Europejska wniosła o stwierdzenie, że Polska uchybiła zobowiązaniom wynikającym z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, m.in. przez niezapewnienie niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych w postępowaniach dyscyplinarnych wobec sędziów (art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy o SN w zw. z art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, t.j. Dz.U. 2019, poz. 84 ze zm.). Zatem zagadnienie niezależności

Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jest przedmiotem oceny TSUE w ramach postępowania toczącego się na podstawie art. 258 TFUE.

W toku tego postępowania 8 kwietnia 2020 r. TSUE wydał postanowienie w przedmiocie środków tymczasowych, którym Rzeczpospolita Polska została zobowiązana, natychmiast i do czasu wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie C-791/19 do (1) zawieszenia stosowania przepisów art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy o SN, stanowiących podstawę właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego zarówno w pierwszej, jak i w drugiej instancji, w sprawach dyscyplinarnych sędziów oraz (2) powstrzymania się od przekazania spraw zawisłych przed Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego do rozpoznania przez skład, który nie spełnia wymogów niezależności wskazanych w szczególności w wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (C-585/18, C-624/18 i C-625/18).

Należy podkreślić, że chociaż sprawa C-791/19 dotyczy, w pewnym uogólnieniu, ukształtowania postępowania dyscyplinarnego dotyczącego sędziów, to w ramach jej rozpoznania TSUE wypowie się na temat Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, co ma swoje przełożenie także na sprawy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej przedstawicieli innych zawodów prawniczych, jak w niniejszym przypadku – skarżącego adwokata. Zakres zabezpieczenia postanowienia TSUE z 8 kwietnia 2020 r. w punkcie drugim dotyczy powstrzymywania się od przekazywania spraw zawisłych przed Izbą Dyscyplinarną, a więc także skarg o wznowienie dotyczących postępowania dyscyplinarnego, nie zawiera zawężenia do spraw dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, jak ma to miejsce w punkcie pierwszym postanowienia.

W tym stanie rzeczy, orzeczenie wydane w sprawie C-791/19 może mieć kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie sędziów Izby Dyscyplinarnej, którego podstawą – według wnioskodawcy – jest brak niezależności sądu, ukształtowanego przepisami, będącymi przedmiotem postępowania przed TSUE.

Przechodząc dalej, zgodnie z art. 22 § 1 k.p.k. jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu

z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody.

Przepis ten nie zawiera wyraźnej podstawy do zawieszenia postępowania karnego w oczekiwaniu na prejudykat, jednak zarówno w doktrynie, jak i dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmuje się, że może on stanowić podstawę normatywną dla zawieszenia postępowania karnego w oczekiwaniu na prejudycjalne orzeczenie TSUE, które ma być wydane w innej sprawie na podstawie art. 267 TFUE. Sąd Najwyższy w postanowieniu siedmiu sędziów z 14 października 2015 r., I KZP 10/15 wskazał w tym kontekście na potrzebę zastosowania wykładni rozszerzającej art. 22 § 1 k.p.k., podkreślając, że przeszkodą dla stwierdzenia dopuszczalności zawieszenia postępowania karnego z uwagi na postępowanie prejudycjalne toczące się przed TSUE nie może być brak wyraźnego uregulowania takiej podstawy w art. 22 § 1 k.p.k. Przepis ten, choć normuje wyjątek od zasady prowadzenia postępowania karnego bez nieuzasadnionej zwłoki, to także służy realizacji innej zasady procesowej, mianowicie zasady trafnej reakcji karnej. Za jeden z elementów tej zasady należy uznać jednolitość stosowania prawa, u podstaw której leży jednolita wykładnia prawa. Za długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania może więc być uznany stan niepewności co do treści normatywnej prawa unijnego, jakie sąd ma zastosować w rozpatrywanej sprawie i potrzeba usunięcia tych wątpliwości, do czego wyłączną kompetencję posiada TSUE. W konsekwencji, Sąd Najwyższy opowiedział się za uznaniem względnej mocy wiążącej *erga omnes* wyroków wykładniczych TSUE, w szczególności wobec sądów zobowiązanych do skierowania pytania prejudycjalnego na podstawie art. 267 tiret 3 TFUE. Takim sądem, „którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego” jest, co do zasady, Sąd Najwyższy.

Przyjęcie założenia o związaniu Sądu Najwyższego orzeczeniem prejudycjalnym wydanym w innej sprawie oznacza, że istnieje wyjątek od zasady samodzielności jurysdykcyjnej, wynikający ze względnej mocy wiążącej *erga omnes* orzeczeń wykładniczych. Oczekiwanie Sądu Najwyższego na wydanie orzeczenia prejudycjalnego w innej sprawie, identyfikującej ten sam problem

wykładniczy, nie będzie zatem naruszało tej zasady (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu siedmiu sędziów z 14 października 2015 r., I KZP 10/15).

Zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszym składzie, skoro do przesłanek zawieszenia postępowania, o których mowa w art. 22 § 1 k.p.k. można w określonych sytuacjach zaliczyć toczące się przed TSUE postępowanie, wszczęte na skutek zadanego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego, to tym bardziej przesłankę taką stanowić może postępowanie zainicjowane przez Komisję Europejską na podstawie art. 258 TFUE, w szczególności w sprawie odnoszącej się do kwestii niezależności sądu. Stosowanie przez sąd przepisów zakwestionowanych w skardze skierowanej do TSUE podważałoby bowiem zasadę lojalnej współpracy organów państw unijnych (art. 4 ust. 3 TUE).

Adresatem orzeczenia wydanego w procedurze naruszeniowej będzie Państwo Polskie, a każdy jego organ – w tym także Sąd Najwyższy – będzie zobowiązany do podjęcia wszelkich działań mających na celu wykonanie tego orzeczenia. Zgodnie bowiem z art. 260 ust. 1 TFUE, jeśli TSUE stwierdza, że państwo członkowskie uchybiło jednemu z zobowiązań, które na nim ciążyą na mocy Traktatów, państwo to jest zobowiązane podjąć środki, które zapewnią wykonanie wyroku Trybunału. Obowiązkiem każdego sądu polskiego, w tym Sądu Najwyższego będzie zatem uznanie zakwestionowanych przez TSUE przepisów prawa polskiego w sporach, w których są one powoływane, za bezskuteczne w przypadku, gdy niemożliwe jest zastosowanie ich wykładni prounijnej (zob. wyrok TSUE z 14 grudnia 1982 r. w sprawach połączonych C-314 do 316/81 i C-83/82 Waterkeyn).

Przeciwko zawieszeniu postępowania w niniejszej sprawie nie przemawiają ewentualne negatywne skutki nierozpoznania wniosku o wyłączenie sędziów Izby Dyscyplinarnej (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 czerwca 2020 r., I NWW 42/20).

Reasumując za zawieszeniem postępowania przemawia potrzeba ochrony strony postępowania, zapewnienie jednolitości stosowania prawa oraz treść postanowienia TSUE o środkach zabezpieczających.

Z tego względu Sąd Najwyższy na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. zawiesił postępowanie w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziów Izby Dyscyplinarnej

Sądu Najwyższego do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w sprawie C-791/19.